

ВАТРА И МАНЕВАР

Усавршавање ватреног наоружања снажно је утицало на извођење борбених дејстава и на измену односа основних борбених фактора: ватре и маневра. Док се у прошлом рату маневар вршио (у ужим тактичким оквирима) да би се жива сила и техника довеле у најповољнији положај у односу на непријатеља и успешно користило наоружање, дотле ће се маневар у будућем рату највероватније изводити ради што бољег коришћења ватре тешког наоружања које треба да „осваја земљиште“, а родови наоружани лаким наоружањем да га „поседају“. Због тога тешко наоружање постаје све покретљивије.¹⁾ Лако наоружање треба да служи само као допуна тешком. Оно ће доћи до изражаја само у блиској борби која ће се у принципу избегавати.²⁾ Савремено тешко ватрено наоружање условљава и намеће брзо маневровање на свим степенима и у свим облицима. Оно постаје носилац маневра ватром не само у тактичким већ и у оперативно-стратегијским размерама, јер омогућава извршење снажних ватрених

1) Постављање далекометних топова са дометом од 30 км у борбени положај за време првог светског рата трајало је понекад и више дана, док се савремени уређаји за лансирање ракета са дометом од 100 км налазе већ монтирани на покретним гусеничним лафетима око 30 тона. Овим оруђима се лакше и оперативније рукује него некад топовима, али су зато механизми компликованији и захтевају дужу обуку послуге и старешина.

2) Епоха класичних јуриша у којима се решење тражило борбом прса у прса завршила се са првим светским ратом. У будућем рату највеће губитке треба очекивати од тешког наоружања.

удара на огромним просторствима и промену у врло кратком времену чак оперативног и стратегијског тежишта.

Ваздухопловство је у модерној стратегији такође добило нову улогу. Напад непријатеља на великим одстојањима за који је била намењена стратегијска авијација, данас ће се већим делом извршавати помоћу ракета великог домета док ће се пред стратегијско ваздухопловство постављати као важан задатак пребацивање крупних ваздушних десаната на велика одстојања и одржавање ваздушних мостова.

Потреба за остварењем брзих маневара на великој дубини настала је због оруђа (ракета) великог домета, као и да би се максимално искористио ефекат постигнут ватреним ударима. Ваздушни десанти ће бити чешће у саставу ваздухопловства него копнене војске (КоВ) и подржавани ракетама великог домета. Они ће такође често садејствовати са морнарицом, ломорским десантима и осталим копненим снагама. Према томе, ватрена припрема и подршка стратегијских десаната првенствено ће се вршити помоћу ракета лансираних са копнених база и делом са бродова, док ће авијација вршити обезбеђење, пребацивање и снабдевање ваздушно-десантних трупа.³⁾ Коначан расплет будућег рата решиће ипак копнена војска која ће у одсудном моменту опет постати главни фактор.

У склопу општег пораста ватрене моћи оружаних снага огромно је порасла ватрена моћ копнене војске, а с њом је усклађен и маневар. Домет артиљеријских ракета од више стотина километара омогућио је КоВ да самостално, без подршке авијације, под-

3) Треба имати у виду да могућности маневровања ваздушним путем нису неисцрпне чак ни за време водећих светских сила. За једновремено пребацивање једне ваздушно-десантне или пешадијске дивизије са борбеним потребама за 3 дана потребно је приближно 1 000 транспортних авиона и толики број ловаца.

вргне ватреним ударима непријатељски распоред на већој дубини и тако помери границе дубине операције.⁴⁾ Повећање дубине савремених операција није условљено само повећањем домета, већ и постојањем атомских борбених средстава, великом zasiћеношћу копнене војске погодном транспортном техником, као и могућностима бацања крупних ваздушних десаната.

На бази савремених достигнућа у ратној техници, већ важеће стратегије и тактике армија великих сила, овде ћемо детаљније размотрити једну могућну структуру ватреног система нападача и браниоца. Унапред наглашавамо да то није структура ватреног система ни једне армије посебно већ само једна могућа савремена варијанта.

Структура ватреног система у нападу. У „оперативним центрима“, „центрима за координацију ватре“, односно оперативним одељењима и артиљеријским штабовима армија великих сила, постоје разрађени планови ватре тешког наоружања и авијације за извршење почетних удара. Постоје две врсте таквих планова: план ватрених удара по стратегијским и тактичко-оперативним циљевима. Први план разрађују врховне команде водећих блокoвских сила (у последње време изгледа да ће овакве планове за поједина ратишта разрађивати команде војних пактова). Први план анализира циљеве за ракете великог домета и авијације за даљња бомбардовања. У овај план се уноси: локација циља са описом његових основних карактеристика, врста ракете (односно бојево главе) са којом ће се циљ тући, којој јединици се додељује као основни а којој као допунски задатак, удаљеност и време летења ракете, какав се материјални ефекат очекује,

⁴⁾ Дубина савремених операција ће бити неколико пута већа у односу на прошли рат.

начин провере материјалног ефекта, његова експлоатација, сигнал за лансирање ракете, ко има право наређивања лансирања и остало. Овим планом се предвиђа тучење сталних циљева који не могу да мењају свој положај (градови, индустријски објекти) или то могу да учине само после дужег времена (уређаји за лансирање ракета, аеродроми, поморске базе).

План ватрених удара по тактичко-оперативним циљевима обично се ради у команди групе армија, армије и нижим командама. Њиме се предвиђа дејство по оним циљевима који се налазе у зони предстојеће операције и који могу непосредно да утичу на ток њеног извођења. Ту долазе лансирни уређаји за артиљеријске ракете, ракете средњег домета, аеродроми тактичке авијације, рејони распореда непријатељских трупа, елементи његове одбране (први ешелони, резерве, артиљерија), комуникацијски чворови, центри везе, команде места, складишта и остало. Ови планови се делом састављају још пре почетка непријатељстава, а допуњују непосредно пред почетак напада и у току самих дејстава.

За атомску муницију предвиђају се обично три врсте ватре: сталне, које се унапред планирају и остварују у време које је планом предвиђено; ватре по захтеву, које се планирају по одговарајућим циљевима, а остварују на захтев команданта задружних јединица, и евентуалне које се остварују на захтев команданта здружених тек у току борбе а са муницијом која се чува у резерви.

У доктринама армија које располажу атомским борбеним средствима или рачунају да ће таквим средствима бити подржане, доминира принцип да напад отпочиње из покрета. Снаге првог оперативног ешелона прелазе у напад из очекујућих рејона који могу бити удаљени од непријатеља,

зависно од земљишта, петнаест и више километара. Почетни ватрени систем нападача ће сачињавати ракете средњег домета, артиљерија великог домета и ватра тактичке авијације. Овим ватреним системом обухвата се непријатељска одбрана на дубини до 500 км. Ватре су мешовите, атомске и класичне и представљају костур општег ватреног система нападача. Ватрена припрема треба да отпочне једновременим атомским ватреним ударом по целој дубини и да буде усклађена са отпочињањем покрета борбеног поретка трупа и спуштањем ваздушних десаната. Док се јединице првог ешелона приближавају непријатељу, крупнокалибарна ватрена средства систематски гађају важније циљеве (користећи ракете са класичним експлозивним пуњењем) и подржавају борбу ваздушних десаната.

Напад отпочињу предњи одреди, односно истурене борбене групе, претежно састављене од тенкова, самоходне артиљерије и пешадије у оклопним транспортерима. Непосредно иза предњих одреда креће се дивизијска и корпусна артиљерија, која поседује планиране ватрене положаје. Део артиљерије који је предвиђен за непосредну подршку пукова не развија се на ватреним положајима, све док се пукови укључе у борбу. Када се предњи одреди непосредно приближе предњем крају непријатеља, следи нов ватрени удар по блиској тактичкој дубини браниоца, закључно са дивизијским резервама и ВП артиљерије. Удар се остварује атомским средствима мање снаге (до 10 КТ). После тога се у ватрени систем укључује дивизијска подручна артиљерија (ДАГ) и артиљерија већих јединица (КАГ, ААГ) која до тада није била ангажована. И она отпочиње дејство атомском муницијом, а затим продужава класичном, тежећи при том да што више усклади своје дејство са

покретом пешадије и тенкова и да им омогући максимално искоришћавање ефекта постигнутог атомским удари-ма.⁵⁾

Када отпочне непосредна борба, у дејство ступа тенковско и пешадијско наоружање (тенковски топови, митраљеци, минобацачи 81 мм и 82 мм, лака бестрзајна оруђа). Ватра најнижих тактичких јединица првенствено је усмерена за непосредно „чишћење“ земљишта на правцима наступања појединих чета.

Дакле, при оваквој структури напада, у ватрени систем нападача последња се укључује артиљерија намењена за непосредну подршку пукова, односно борбених група. Она остаје у положају за марш све док пук не наиђе на јачи отпор браниоца, када пешадијско, односно тенковско наоружање није више у стању да уклони препреке које непосредно коче напредовање. Сада борба добија пун размах. За непосредну подршку пешадије и тенкова ангажују се у већој мери и плотунски бацачи, а класична ватра постаје доминирајућа. Атомска ватра се користи само против дубље распоређених циљева, првенствено за спречавање покрета браниоцевих резерви. Под заштитом класичне артиљеријске ватре у првом реду, сада се развијају и укључују у борбу главне снаге првих тактичких ешелона, док се други ешелони и резерве, нарочито већих јединица, уводе у борбу кроз створене бреше уз снажно ватрено обезбеђење бокова. Ове снаге теже првенствено да се брзо споје са својим ваздушним десантима. Ако се други ешелони ангажују за пробој неких линија у дубини непријатељског распореда, поступак је сличан као и у почетку напада.

⁵⁾ Пошто је изведен атомски удар по важнијим објектима, артиљерија продужава дејство класичном муницијом са до 20% смањењем густином ватре за потпуно неутралисање. Овим се настоји да се непријатељ задржи у стању неутралисаности и да му се не дозволи да реорганизује одбрану и ватрени систем.

Ако нападач буде принуђен да у дубини непријатељског распореда привремено обустави напад да би привукао резерве, попунио јединице борбеним потребама и прегруписао снаге, онда је однос ватре и маневра нешто другачији. Тада долази до накнадног извиђања, реорганизовања борбеног поретка и врло често до потпуно новог ватреног система. Доскора је преовладавало мишљење да се у оваквим

непосредни контакт. Отуда се за овакве ситуације предвиђа нешто дужа и систематичнија ватрена припрема и то атомском муницијом мање килотонаже и класичном, првенствено по ближеј тактичкој дубини браниоца. Прегруписавање снага врши се маневром по дубини, а снаге које су у непосредном додиру с нападачем, врше под заштитом ватре сопствене артиљерије, планска померања по фронту, стварајући празне међупросторе у које улазе ешелони из дубине и прелазе у напад. У ватреној припреми напада и подршци у ближеј дубини учествује целокупна артиљерија јединица које су у непосредном додиру, а по потреби и она других ешелона и резерви. Међутим, артиљерија намењена за непосредну подршку пукова и борбених група развија се за борбу тек кад отпочне напад.

Како се остварују ватре у нападу? Тешко стратегијско ватрено наоружање, које користи ракете са хидрогенским бојевим главама, изводи систематско (методично) гађање, једним оруђем на један циљ. Циљ је огромних размера, понекад и по неколико стотина квадратних километара. Оруђе гађа обично једним пројектилом, док је друго у резерви и врши опалење само ако се код основног деси нека незгода приликом лансирања (откажу команде), или ако пре времена још на путањи наступи експлозија или слично.

ситуацијама предузима извлачење трупа из непосредног додира са нападачем („одлепљивање“ и стварање међупростора), па се онда врши прегруписавање и прелази у даљи напад како је то већ изложено. Али од тога се данас већ одустало и такав маневар се сматра практично тешко изводљивим, а и опасним, пошто би га бранилац искористио за активна дејства, а у најмању руку тежио би да одржи

Ракете средњег домета, као и артиљеријске ракете са атомским бојевим главама, такође гађају једним оруђем један циљ. За најважније циљеве најчешће се, поред основног, одређују и по два резервна оруђа од којих је готово увек једно из неке друге батерије и у другом рејону ВП како она не би била уништена једним поготком. Резервним оруђем се дају и допун-

ски циљеви.⁶⁾ Ако се ватра отвара са ракетима које имају класичне бојеве главе, онда већи циљ могу да гађају по два и више оруђа. Сва остала артиљерија која користи атомску муницију, обично једним оруђем гађа један циљ. Али овде ипак постоје извесне специфичности. Наиме, најчешће се догађа да се дивизијској подручној и подручној артиљерији већих јединица планирају дивизионске и групе ватре (обично за групу циљева). У оквиру планиране ватре предвиђа се (не мора увек) само један атомски удар (једна граната са атомском главом). Ако атомска граната постигне задовољавајући успех, остале батерије настављају дејство класичном муницијом, а припремљене атомске гранате чувају се за наредне циљеве. При употреби само класичне муниције, корпусна и армијска артиљерија отварају готово само дивизионске ватре. Готово је исти случај и код дивизије, док артиљерија која врши непосредну подршку пукова претежно остварује батеријске ватре. Пратећа артиљерија, као и раније, најчешће дејствује по паровима или појединачним оруђима, а врло ретко целим батеријама.⁷⁾ И нападач и бранилац теже да задрже што растреситији распоред, да су што покретљивији, а тамо где се морају дуже задржати предузимају солидно утврђивање и маскирање.

Сасвим је разумљиво да ће страна која не располаже јаким ватреним средствима (атомским у првом реду) тежити да пређе у напад брзо и изненадно, пре него што би противничка страна успела да среди своју одбрану и приступи утврђивању. Тада маневар и блиска борба долазе до изражаја. Тешко наоружање се ангажује првенствено тамо где је лако

наоружање немоћно и где је било немогуће постићи изненађење. Али треба бити начисто и с тим да се у нападним дејствима ширих размера не може увек рачунати на постизање изненађења и маневровања. Ма колико се брзо маневровало, бранилац ће успети да се на некој линији у дубини добро утврди и тако искључи могућност изненадног напада или изманевровања утврђених тачака. Напад на утврђену одбрану не може се изводити без тешког наоружања и солидно организованог ватреног система. Ако се напад изводи на слабо организовану одбрану, онда ће се ватрене припреме начелно избегавати или ће бити толико кратке да само за извесно време парализу браниоца. Артиљерија ће отварати ватру обично на десетак минута пре почетка напада пешадије и тенкова, или једновремено са њиховим нападом, дејствујући по објектима у дубини, почевши од задње ивице водних отпорних тачака прве линије, па закључно са ватреним положајем артиљерије. Борба против непријатељских резерви, минобацача и артиљерије мора и код оваквог напада бити добро организована, јер су то елементи борбеног поретка браниоца, односно борбена средства такве природе која су мање осетљива на изненађења с фронта. На њих се могу предузети изненадни напади јединицама које дејствују у позадину непријатеља. Само, треба имати у виду да се ватрени положаји артиљерије данас тако добро бране да је теже постићи изненађење. Ангажовање тешког наоружања — првенствено минобацача и артиљерије, редовно ће се практиковати у нападу на непријатељева тешка ватрена средства, без обзира на карактер његове одбране, с тим што задаци контрабатирања могу бити врло различити.

На основу реченог може се закључити да ће однос ватре и маневра у

⁶⁾ Ово дуплирање оруђа врши се само код нарочито важних циљева.

⁷⁾ Ово су у ствари уопштена искуства Совјета и Американаца из прошлог рата.

нападу, без употребе атомских средстава, зависити од карактера непријатељске одбране. Ако се напада на недовољно организовану и неутврђену одбрану, тежиће се да маневром мањих јединица и борбених група отпочне блиска борба у којој би доминирала ватра пешадијског наоружања. Митраљеви, бестрзајна оруђа и минобацачи мањег калибра (лако наоружање) би дејствовали одмах, док би се тешки минобацачи и артиљерија за подршку укључивали касније и по потреби, првенствено са задатком да спрече или отежају маневар непријатељевих резерви и ослаби ефекат ватре његовог тешког наоружања.

Ако се, пак, напада на добро организовану одбрану, биће доминантна ватра тешког наоружања. Нападчевим ватреним системом мора се обухватити цела дубина првог тактичког ешелона браниоца која ће се кретати од 10—15 км па и више. Ватрено тежиште у овој зони ће се мењати по периодима боја. Почетни снажни ватрени удари вршиће се по непријатељском предњем крају. За то ће се ангажовати првенствено артиљерија за подршку, минобацачи свих калибара, оруђа за непосредно гађање, а по потреби и тенкови. На најважнијим правцима напада основну маневарску снагу сачињаваће тенкови који ће моћи најбрже и најбоље да искористе ефекат ватре тешког наоружања и омогуће пешадији ступање у блиску борбу под повољним околностима. У даљим фазама боја ватра тешког наоружања биће ангажована првенствено за „смекшавање“ непријатељеве одбране по дубини, за „притискавање“ резерви, за смањивање ефекта ватре његовог тешког наоружања и навлачење ватре на себе. У тим околностима треба широко користити маневар снагама које дејствују у непријатељевој позадини првенствено ради спречавања маневра његових

резерви и ометања дејства артиљерије.

Ватрени систем у одбрани. Разматрано у стратегијским оквирима, мирнодопски одбрамбени ватрени систем у ствари не постоји. Нико данас јавно не признаје постојање офанзивног ракетног ватреног система, већ се обично говори о одбрамбеним мерама, мада су циљеви свих ракетних база исти. У првим моментима отпочињања непријатељства, у том великом стратегијском ватреном двобоју, обострани ватрени системи ће бити структурално слични. Ракете браниоца полетеће на своје циљеве пре него што ракете нападача постигну свој циљ, јер за сада не постоје никакве могућности да се осујети или одбије напад супротне стране, нити да се заштите сопствени стратегијски објекти од атомског разарања.⁸⁾ Значи, страна која отпочне рат, мора такође бити спремна да поднесе снажне ватрене ударе. Ватрену надмоћ и иницијативу постићи ће она страна чија средства за лансирање ракете буду издржала почетни удар, а нарочито ако буде способна да обезбеди стално нарастање силине ватреног напада. Ово се може постићи увођењем у дејство нових средстава за лансирање и већим утрошком ракете. Борба за ватрену надмоћност у стратегијским размерама може да траје и дуже време, но, она ће се највероватније ипак решити пре ангажовањем других видова оружане силе. Уништавање ракетних база, поред ракетних удара, вршиће се и нападом ваздушних десаната синхронизованих са брзим продорима снага КоВ.

У копненим операцијама „чиста“ одбрамбена дејства водиће се само у ужим тактичким размерама, углавном, у оквиру дивизија првих ешело-

⁸⁾ У последње време се интензивно ради на усавршавању борбених средстава помоћу којих би се уништавале ракете на путању. Али, засад нема података колико се у томе успело.

на корпуса, док ће корпуси, а поготову армије, решење у одбрамбеној операцији тражити у извођењу противудара јаким резервама и другим ешелонима. Противудари ће се изводити у најпогоднијим условима за браниоца и уз подршку артиљерије и артиљеријских ракета, користећи притом и атомску муницију. Но, при овоме треба имати у виду да ће се и у оквиру дивизија првих ешелона корпуса вршити испади јаким снагама испред предњег краја, пре него што супротна страна отпочне са извођењем напада. Све ово недвосмислено потврђује да је савремени бој постао врло сложен и да захтева прецизно планирање, а у току извођења дејства брзо и ефикасно реаговање на измену ситуације. Организација ватреног система захтева нарочито брижљиву припрему, јер ватра тешког наоружања треба да и у одбрани одигра одлучујућу улогу. У одбрамбеним операцијама ватрени систем се планира на дубини чак и до 300 км испред предњег краја распореда главних снага. Још у доба мира, на главним операцијским правцима врши се топографска припрема земљишта и одређују евантуални циљеви и репери за ракете средњег и малог домета и класичну артиљерију већег домета и калибра. Ватрени удари, атомски и класични, планирају се по највероватнијим полазним рејонима за напад, као и путевима прилаза и другим важнијим тачкама.

На даљинама већим од 15 км од браниоцевог предњег краја планира се претежно ватра артиљеријских ракета средњег и малог домета. То су претежно атомске ватре јачине преко 10 КТ, намењене за уништење или неутралисање већих (прикупљенијих) циљева, у првом реду моторизованих и оклопних јединица и ВП далекометног непријатељског наоружања. За једно оруђе се обично планира више ватри, а отварају се по захтеву. Арти-

љерија за подршку, првенствено корпусна и армијска, планира у овој зони углавном дивизионске и групне ватре. У целини узето, ово је зона снажних (масовних) ватри, било да се остварују класичном или атомском муницијом.

У зони 5—15 км испред предњег краја планирају се ватре артиљерије за подршку и то претежно за класичну муницију, но могу се употребити и атомска зрна јачине 5—10 КТ. Ове ватре су намењене првенствено, за дејство против нападачевих снага које се развијају за борбу и против ватрених положаја непријатељске артиљерије. Ова зона би се могла назвати и зоном опште подршке у којој дивизијска и артиљерија већих јединица претежно планирају дивизионске и групне ватре. Откривање циљева и коректура ватре врше се првенствено помоћу авијације, радара и других техничких средстава, а у извесним случајевима и са земаљских осматрачница.

У зони од 0,5 до 5 км испред предњег краја артиљерија дејствује на нападачеву пешадију и тенкове, при чему се претежно користи класична ватра, а понекад и атомска зрна јачине од 0,5 до 2 КТ. У овој зони најјаче долазе до изражаја минобацачи, а претежно се планирају батеријске ватре. Ватра се отвара по захтеву нижих пешадијских старешина (команданата батаљона и чета), као и по личној иницијативи командира батерије. Проналажење и одабирање циљева и коректура ватре обично се врше са осматрачница, визуелним осматрањем.

На дубини од 500 м од предњег краја, тешки митраљеви, пушкомитраљеви, бестрзајна пешадијска и противоклопна оруђа, образују зону пешадијске запречне ватре.

Организација ватреног система протеже се и даље на целу дубину

распореда првог оперативног ешелона (обично 15—30 км). Ватра по дубини распореда првенствено се планира за артиљерију већих јединица (од дивизије и више), док ватра мањих јединица служи као допуна већ постојећег ватреног система. При организацији ватреног система у дубини одбрамбеног распореда, мора се имати у виду да он треба да обезбеди успоравање продирања нападача и локализовање његових продора, да отежа спуштање непријатељских ваздушних десаната, блокира их и подржи њихово уништење и да омета придолазак нападачевих резерви. Ватреним системом такође треба да се обезбеди успешно извођење активних дејстава на свим степенима, затим обезбеђење откривених бокова и спојева и обезбеђење повлачења сопствених снага. Из овога произилази да је ватрени систем у одбрани по својој структури компликованији од оног у нападу, те му приликом планирања треба поклонити посебну пажњу.

Карактеристика савремене одбране уопште, а нарочито борбе по дубини, огледа се у врло брзим променама ситуације, што, разумљиво, негативно утиче на рад браниоца и употребу његове тешке технике. Бранилац мора да тежи да против непријатеља ангажује што више средстава и да га подвргне што снажнијој ватри, како испред предњег краја тако и по дубини распореда, и да обезбеди стално нарастање своје ватрене снаге сразмерно дубини продирања нападача. Ово је практично врло тешко постићи, јер отежаност маневровања покретом и стална опасност да велике количине материјала буду уништене за кратко време, намећу потребу дубљег ешелонирања тешког наоружања и задржавање извесног броја оруђа у резерви. С друге стране, потреба да се непријатељ стално подвргава снажној ватри, противи се овом захтеву, тако да се да-

нас најчешће прихвата средње решење.

Органска артиљерија јединица које су у резерви или другим ешелонима мање се ангажује за потребе првих ешелона него што се то раније практиковало, а у оквиру подручне армијске артиљерије задржавају се извесне артиљеријске јединице у резерви. Расподела муниције, како класичне тако и атомске, врши се према важности појединих линија у дубини. Тамо где се организује најјачи отпор или припрема противудар, нормално је да се привуче и највећи број оруђа и највеће количине муниције. Али, исто тако постоји тенденција, нарочито у армијама у којима проблем снабдевања муницијом не причињава нарочите тешкоће, да се не само на линији на којој се по дубини даје најјачи отпор, већ и на свим осталим ангажује што више тешког наоружања и то на што дуже време. Ово се оправдава тежњом да се непријатељ ломи ватром, да му се наносе што већи губици и успори напредовање, уз еластичну непосредну борбу лакопокретних јединица. Дакле, тенденција је да читава одбрана, нарочито онда када је нападач знатно надмоћнији, базира на маневру ватре, не само путањама, већ и покретом. Блиска борба се избегава све док се не измене услови у корист браниоца. Односно, она се у овом периоду одсудније води само по нужди. Блиска борба (удар оклопном техником и наоружањем пешадије), уз одговарајућу подршку ватром тешког наоружања, долази до пуног изражаја, најчешће тек на некој погодној линији у дубини.

Разматрање ватреног система овде се базирало на условима када и бранилац располаже свим модерним средствима за вођење рата. Но, у принципу се ништа нарочито не би променило ако бранилац и не би располагао атомским средствима и јаким оклоп-

ним снагама за извршење противудара. Структура ватреног система у основи би остала углавном непромењена.

Технички инфериорнији бранилац још више ће тежити да се на време извуче испод удара надмоћније нападачеве технике, нарочито у зонама где она може да дође до пуног изражаја. При овоме он ће нарочито настојати да се у овим зонама супроставља јачим ватреним средствима и лако покретљивим јединицама и да што боље искористи природне и створи што јаче и многобројније вештачке препреке. Једном речју, овакав бранилац ће првенствено настојати да тежиште одбране пренесе на оне правце и линије на којима је ограничена могућност употребе јаче технике и неповољни услови за спуштање ваздушних десаната. Одбрана ће се организовати на још већој дубини него ако се располаже модерним средствима, водећи нарочито рачуна о што рационалнијој употреби технике и утрошку муниције. Природно је да ће и овде важити сасвим оправдана тенденција да се нападачу што више пружи отпор ватром.

На јаче испресецаном и планинском земљишту које каналише нападне правце, тешко наоружање — артиљерија већих калибара и домета — распоређиваће се у захвату комуникација, да би се непријатељске нападне колоне ставиле под ватру на што већој дубини. На комуникацијама ће се распоређивати јача противоклопна ватрена средства, чији ће ватрени систем бити тесно повезан са системом препрека. Бочно, у односу на правце наступања непријатеља, распоређиваће се лакше наоружање, првенствено минобацачи, бестрзајна и брдска артиљерија, а у погодним околностима и нека тежа артиљеријска оруђа. На овај начин ће ватрени систем бранио-

ца, у ширим тактичким размерама, добити полукружну основицу, односно створиће се ватрени „цакови“ у којима ће нападачеве снаге бити подвргнуте унакрсној и бочној ватри, и то на већој дубини. Овим ће се ублажити неповољан однос за браниоца у погледу домета и броја наоружања, јер нападач неће бити у стању да развије за борбу целокупно своје тешко ватрено наоружање.

Овако организован ватрени систем браниоца имаће двојаку тактичку намену. Ватре које буду отваране с фронта имаће претежно одбрамбени карактер, тако да ће овај фронтални део ватреног система бити у целини организован по зонама, како је то већ напред изложено. Бочни ватрени систем, поред задатка да наноси непријатељу губитке и да му омета напредовање, имаће за циљ да подржава честе и обимне, како по месту тако и времену, противнападе браниоцевих јединица које ће оне предузимати на бокове нападачевих колона. Тешко наоружање, распоређено бочно, често ће предузимати борбу против непријатељске артиљерије и минобацача, користећи се при том најједноставнијим методама управљања ватром (осматрање ће се вршити првенствено са земаљских осматрачница).

Борба против тешког наоружања нападача, а нарочито за слабије опремљеног браниоца, скопчана је са знатним тешкоћама. Бранилац ће бити принуђен да у овој борби, поред осталог, употребљава партизанске и јединице које су остале у непријатељској позадини, за нападе на ВП нападачевих ракетних положаја и артиљерије. Али, треба имати у виду да су средства за заштиту ватрених положаја толико усавршена, да се на те нападе не може увек рачунати.⁹⁾ Из ових раз-

⁹⁾ ВП ракета, па и тешке артиљерије, обезбеђује се бодљикавом жицом, кроз коју се пропушта електрична струја и брани јаким пешадијским и оклопним јединицама.

лога партизанске јединице предвиђе-
не за ову врсту напада, треба да у
свом саставу имају минобацаче, бес-
трзајна оруђа и брдску артиљерију.
Артиљерија распоређена с фронта,
такође ће бити принуђена да у свој
систем ватре укључи и борбу против
нападачеве артиљерије, без обзира на
неповољан бројни однос. Једном реч-
ју, нападачева ватрена средства се
морају ометати на све могућне начине
и не сме се никако дозволити да нео-
метано туку распоред браниоца јер би
се то, поред материјалног ефекта, не-
гативно одразило и на морал бранио-
чевих трупа.

*

Разматрајући у целини проблем
односа ватре и маневра у будућем
рату, произилази да ватра, посматра-
но са свих аспеката, има доминантну
улогу и условљава и обезбеђује извр-
шење маневра. Стара тежња стратега
да свог противника туку на што ве-
ћем одстојању, нашла је у данашње
време своју пуну афирмацију.

Блиска борба ће се водити у првом
реду између тенкова и противоклоп-
ног наоружања. Нападач ће тежити
да се приближи браниоцу на одстоја-
ње од 300—500 м како би створио што
повољније услове за ефикасно кориш-
ћење митраљеца и личног наоружања.
Борба бајонетом постала је анахро-
низам савременог ратовања. Непо-
средни удар у класичном смислу вр-
шиће тенкови и оклопни транспорте-
ри тежећи да својим гусеницама уни-
ште незаштићеног пешака.

Армије које располажу снажним
атомским средствима, тежиће да с њи-
ма реше најважније задатке не само
у тактичким већ и у стратегијским
оквирима. Маневар копненим и ваз-
душним путем усклађиваће се према
систему ове ватре, водећи рачуна о
њеној рушилачкој снази и удаљено-
сти сопствених трупа од места експло-
зије.

У армијама у којима преовлађују
класична ватрена средства, маневар
ће и даље играти значајну улогу и
неће бити подређен ватри. У ствари,
маневар ће служити да се избегне
удар непријатељске ватре и непосред-
ни удар оклопне технике. У страте-
гијским концепцијама ових армија
прилагођавању маневра и ватреног
система земљишним условима покла-
њаће се посебна пажња. Овде је зем-
љиште веома важан фактор за ума-
њивање ефеката непријатељеве ватре
у целини и ограничавање његовог ма-
невра како копненим снагама тако и
ваздушним десантима. Исто тако зем-
љиште треба да омогући технички
слабијој страни да води блиску борбу
под условима у којима је лако наору-
жање далеко ефикасније од тешког.

